

N:o 37.

Ank. till Riksd. Kansli den 3 Maj 1878, kl. 5 e. m.

*Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphö-
rande af vatten- och brödstraffet.*

Sedan vid så väl 1867 som 1870 års riksdagar framställningar egt rum derom, att det i 1864 års strafflag såsom förvandlingsstraff bibehållna vatten- och brödstraffet skulle delvis eller heltoch hållet upphöra, utan att dock dessa framställningar föranledt till någon Riksdagens åtgärd, föreslog Kongl. Maj:t i nådig proposition till 1871 års Riksdag en förändrad lydelse af 2 kap. 11 § Strafflagen i syfte, att den, som saknade tillgång till gäldande af honom ådömda böter, skulle, om han så åstundade, ega att i stället för det hela bötesbeloppet motsvarande fängelse vid vatten och bröd undergå annat fängelse efter den i nämnda lagrum redan förut stadgade förvandlingsgrund. Med anledning af denna Kongl. proposition äfvensom af tvänne i ämnet väckta motioner hemställde Lag-Utskottet i afgifvet utlåtande (N:o 8) om sådana ändringar i Strafflagen, att såsom alternativa, på den sakfaldes val beroende förvandlingsstraff enkelt fängelse ställes i *första* rummet samt fängelse vid vatten och bröd i det *andra*, hvarvid för förvandling af böter till enkelt fängelse följande tarif skulle tillämpas:

	böter till och med 10 Riksdaler svara mot 3 dagar i fängelse;
deröfver	15 " " 6 "
"	" " 20 " " 9 "
"	" " 25 " " 12 "
"	" " 30 " " 15 "
"	" " 35 " " 18 "
"	" " 45 " " 21 "

deröfver till och med 55 Riksdaler svara mot 24 dagar i fängelse;			
” ” 65 ” ” 27 ”			
” ” 75 ” ” 30 ”			
” ” 100 ” ” 33 ”			
” ” 125 ” ” 36 ”			
” ” 150 ” ” 39 ”			
” ” 175 ” ” 42 ”			
” ” 200 ” ” 45 ”			
” ” 250 ” ” 48 ”			
” ” 300 ” ” 51 ”			
” ” 350 ” ” 54 ”			
” ” 400 ” ” 57 ”			
deröfver ” ” 60 ”			

På grund af Kamrarnes skiljaktiga beslut förföll emellertid frågan.

Herr *Lars Ersson* har nu, i likhet med hvad han vid så väl 1874 som 1877 års riksdagar i då afgifna motioner yrkat, uti en vid innevarande riksdag väckt och af Andra Kammaren till Lag-Utskottets handläggning öfverlemnad motion, N:o 53, föreslagit, “att Riksdagen för sin del måtte besluta upphörande af vatten- och brödstraffet från och med ingången af 1879, samt att i dess ställe skall sättas enkelt fängelsestraff enligt den förvandlingsgrund, som föreslås i 1871 års Lag-Utskotts betänkande N:o 8“; förmälade sig motionären icke framställa något yrkande om vatten- och brödstraffets upphörande som disciplinstraff för krigsmakten, enär motion i sådant syfte redan vore inom Andra Kammaren afgifven.

Vatten- och brödstraffet utdömdes såsom förvandlingsstraff redan af Lagkomitén (1832), som dock bibehöll detsamma såsom en svårare art af fängelse, hvilket kunde omedelbart ådömas. Vid den några år derefter företagna granskning af Lagkomiténs förslag gick Högsta Domstolen ett steg längre och uttalade sig för detsammans afskaffande äfven såsom särskild straffart. Samma uppfattning gjorde sig gällande hos så väl den första (1842—1843) som den andra eller förstärkta Lagberedningen (1844). Straffarten upptogs emellertid i det af Kongl. Maj:t vid 1862—1863 års riksdag framlagda förslag till ny strafflag och inkom i följd deraf i nu gällande lag.

Såväl vid detta senare som vid de följande tillfällen, då vatten- och brödstraffets upphäfvande utgjort föremål för Utskottets och Riksdagens behandling, har såsom skäl för den föreslagna åtgärden framhållits inkonsekvensen deraf, att, ehuru böter utgjorde den lindrigaste i lag bestämda straffart och jemförelsevis större förbrytelser bestraffades med enkelt fängelse, böter likväl, vid bristande tillgång till deras gäldande, förvandlades till fängelse vid vatten och bröd, som icke allenast vore en svårare straffart än enkelt

fängelse, utan äfven till följd af dess fysiskt affliktiva egenskap ansetts icke böra såsom omedelbar straffart i lagen bibehållas. Som hufvudsakligt hinder mot åvägabringande af önskvärd ändring härutinnan har dock åberopats, att utbyte af en mera intensiv straffart mot en mildare sådan naturligen, om ej straffet skulle förfela sitt ändamål, måste medföra en förlängning af strafftiden, samt härigenom ej mindre den sakfælde komma att längre tid dragas från hem och arbetsförtjenst, än ock befintliga cellfängelser komma att sakna erforderligt utrymme för bestraffningarnes verkställande.

För utredning af förhållandet i sist berörda afseende har Utskottet låtit, med ledning af Kongl. Fångvårdsstyrelsens underdåniga årsberättelser, den i nämnda styrelse förda rulla öfver fångar uti läns- och kronocellfängelser samt från Stockholms stads ransakningshäkte inhemtade upplysningar, utarbета de tabeller, som finnas detta utlåtande bilagda.

Af tab. Litt. A visar sig, att det årliga antalet vatten- och brödfångar sedan år 1867 hållit sig temligen konstant; af tab. Litt. B framgår, att under åren 1874—1876, under hvilken tid de ljusa cellernas antal i läns- och kronocellfängelserna samt Stockholms stads ransakningshäkte utgjort 1874 2,272 samt 1875 och 1876 2,278 — de mörka, till antalet 97, användas endast till disciplinstraff — cellfångarnes antal, häruti inbegripne vatten- och brödfångarne, i medelantal per dag utgjort

1874: 1,490;

1875: 1,602;

1876: 1,531.

I dessa medelsummor per dag ingå vatten- och brödfångar till ett medelantal per dag af

1874: 95;

1875: 101;

1876: 104.

Skulle de ådömda böterna i stället hafva förvandlats till enkelt fängelse efter den i 2 kap. 11 § Strafflagen stadgade grund, skulle medelantalet fångar, som afsatte böter, per dag härigenom ökats med

1874: 190;

1875: 202;

1876: 210;

samt hela medelantalet fångar i läns- och kronocellfängelserna per dag till

1874: 1,680;

1875: 1,804;

1876: 1,741.

Vore nu fångantalet i de särskilda cellfängelserna någorlunda proportionellt till cellernas antal samt jemnt fördeladt mellan årets särskilda tider, så skulle Utskottet, som fortfarande ur ofvan angifna synpunkter an-

ser vatten- och brödstraffets afskaffande särdeles önskvärdt, icke tveka att härom göra hemställan, men, enligt hvad tab. Litt. B och C utvisa, förefinnes särskildt i först nämnda hänseende en icke obetydlig vexling.

Genom den af motionären föreslagna, enligt Utskottets tanke dock allt för stora nedsättningen af fängelsetiden för de smärre bötesbeloppen, hvilkas aftjenande, enligt hvad tab. Litt. D utvisar, för närvarande mest anlitar utrymmet i cellfängelserna, skulle visserligen åstadkommas en minskning i antalet bestraffningsdagar i jemförelse med det antal dagar, som skulle i cellfängelse afsittas, derest de i 2 kap. 10 och 11 §§ Strafflagen stadgade förvandlingsgrunder skulle tillämpas; men å andra sidan skulle den sålunda föreslagna nedsättningen i fängelsetiden säkert hos de bötfälde åstadkomma en benägenhet att medelst undergående af förvandlingsstraff inbespara böterna.

De sålunda vunna upplysningar, ehuru de icke synas tillförlitligen ådagalägga, att nu varande utrymme i cellfängelserna medgifver utbyte af fängelse vid vatten och bröd mot enkelt fängelse, torde dock innefatta giltig anledning att söka vidare utredning om förhållandet i berörda hänseende, hvarvid jemväl torde böra dels tagas i öfvervägande, huruvida icke stads- och häradshäktena skulle kunna till afsittande af förvandlingsstraff användas samt om icke genom ändring i nu gällande förvandlingsgrund minskning i fängelse-tiden kunde åstadkommas, dels ock, i fall utrymmet detta oaktadt funnes otillräckligt, de kostnader beräknas, som för uppnående af det åsyftade ändamålet kunde blifva erforderliga.

Med anledning af det sålunda anförda, får Utskottet, som finner sig icke, utan en fullständigare utredning af alla på frågans lösning inverkan omständigheter, kunna tillstyrka Riksdagen att nu för sin del i den samma fatta hufvudsakligt beslut, med föranledande af motionen vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse, med uttalande af den åsigt, att fängelse vid vatten och bröd bör, derest så ske kan, mot annat förvandlingsstraff utbytas, anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes i sådant afseende låta åvägabringa nödig utredning af de på frågans lösning inverkan omständigheter samt derefter till Riksdagen göra den framställning, hvartill denna utredning må föranleda.

Stockholm den 30 April 1878.

På Utskottets vägnar:

H. G. v. GEGERFELT.

Reservationer:

af Herr Grefve *Mörner*: "Sedan Utskottet, som vid föredragning af ärendet omfattat den mening att afslå motionen, sedermera ändrat sin åsigt, men jag för min del icke kan inse, att giltiga skäl för denna ändring förefinnas, får jag, i enlighet med Utskottets först nämnda mening, vördsamt hemställa, att den af Utskottet nu föreslagna åtgärd måtte ogillas";

af Herr *Ribbing*: "Från Utskottets åsigt om lämpligheten af att, i fråga om bibehållande af vatten och bröd såsom förvandlingsstraff, nu aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hyser jag en afvikande mening. I omedelbart sammanhang med beslutet om en sådan skrifvelse borde Riksdagen, efter mitt förmenande, i någon grad af bestämdhet hafva beslutat och uttalat sig beträffande sättet och villkoren för genomförandet af en förändring. Derigenom skulle ock innehållet af den underdåniga skrifvelsen kunnat blifva något mindre allmänt och obestämdt, än hvad enligt Utskottets förslag blir händelsen. På den ståndpunkt, ärendet genom Utskottets betänkande är stäldt, synes den utredning, om hvilken åtminstone i närmaste hand är fråga, vara den beträffande utrymme i ensamhetsfängelse för den händelse, att i stället för vatten och bröd såsom förvandlingsstraff stadgades enkelt fängelse samt följaktligen hvarje sålunda straffad komme att tillbringa längre tid i fängelset, än som nu är fallet. Men i detta afseende synes mig redan Utskottet hafva kunnat vara i stånd att beräkna och meddela sannolikheter, nemligen med ledning af å ena sidan siffrorna på det befintliga antalet celler och på medeltalet cellfångar och särskildt sådana, som på viss tid sitta på vatten och bröd, i jemförelse med den tid eller det antal celler, som vid förvandling till enkelt fängelse skulle upptagas; å andra sidan af hänsynen på vaxlingen i deras antal, som på visst ställe och på samma tid kunna vara dömda till ifrågavarande förvandlingsstraff. Till något mer åter, än sannolikhetsberäkningar, kan, af lätt insedda skäl, ej ens Kongl. Maj:t i ett sådant fall, som förevarande, komma. Under sådana förhållanden synes mig den föreslagna skrifvelsen, om ej onödig, dock ej så nödig, att Riksdagen, innan hela frågan inom Riksdagen sjelf arbetats fram till något mera bestämd form och gestalt, hade skäl att dermed besvara Kongl. Maj:t";

af Herr *Sundell*.

Tab. Litt. A.

utvisande antalet personer, som under följande år blifvit *insatte på bestraffning vid vatten och bröd*:

	Män.	Qvinnor.	Summa.
1867*).....	6,632	696	7,328
1868.....	6,847	867	7,714
1869.....	7,724	992	8,716
1870.....	7,646	1,038	8,684
1871.....	7,338	902	8,240
1872.....	7,026	889	7,915
1873.....	6,197	805	7,002
1874.....	6,262	701	6,963
1875.....	6,887	663	7,550
1876.....	7,522	606	8,128

*) Uppgifter för år 1865 och 1866 saknas.

Tab. Litt. B.

Fängelser:	Antal celler.		1874		1875		1876				
	Ljusa.	Mörka eller dunkla.	Medelantalet fångar per dag.	Antalet bestraffnings-dagar vid vatten och bröd.		Medelantalet fångar per dag.	Antalet bestraffnings-dagar vid vatten och bröd.				
				m.	q.		m.	q.			
Stockholms stads ransaknings-fängelse	147	20	81	6,528	730	107	7,223	625	107	9,322	750
Kronohäktet å Långholmen	87	3	76	—	—	76	—	—	75	—	—
Dito å Norrmalm	24	—	24	—	—	26	—	—	25	—	—
Länsfängelset i Stockholm	90	3	68	179	6	73	285	10	67	314	4
Kronohäktet i Norrtelje	16	—	6	89	7	12	118	3	6	146	9
Länsfängelset i Upsala	66	5	51	258	25	50	307	65	36	260	18
Dito i Nyköping	46	—	27	137	—	16	129	15	24	181	10
Kronohäktet i Eskilstuna	22	—	13	327	4	15	797	—	11	705	9
Länsfängelset i Linköping	102	3	55	742	74	74	637	64	71	872	16
Kronohäktet i Norrköping..	36	—	25	736	39	33	1,018	45	31	748	45
Dito i Kisa	6	—	—	—	—	1	22	12	1	48	—
Länsfängelset i Jönköping	90	5	63	483	73	55	500	47	45	539	23
Dito i Wexiö	90	3	48	429	143	42	401	65	53	219	18
Dito i Kalmar	102	5	49	1,521	199	53	1,763	151	53	1,678	111
Kronohäktet i Westervik	54	—	13	—	—	25	18	2	33	193	27
Länsfängelset i Wisby	34	—	15	97	13	13	214	26	14	229	47
Dito i Karlskrona..	90	5	47	996	131	46	1,031	239	45	1,203	137
Kronohäktet i Karlshamn ..	32	—	12	145	3	13	151	5	8	182	—
Länsfängelset i Kristianstad	90	3	56	553	110	75	292	64	58	427	85
Kronohäktet i Engelholm...	8	—	9	139	75	5	82	44	5	90	41
Länsfängelset i Malmö	102	5	89	1,240	252	97	1,837	150	95	2,010	155
Dito i Halmstad	34	—	18	250	20	23	314	45	20	228	39
Kronohäktet i Warberg	24	—	16	255	30	15	130	45	12	141	28
Dito i Kongsbacka..	12	—	3	104	14	6	76	3	5	60	—
Länsfängelset i Göteborg	102	5	93	4,719	237	92	4,598	292	96	4,142	245
Kronohäktet i Uddevalla	34	—	17	457	131	16	588	95	15	507	36
Dito i Svanesund ..	6	—	1	162	33	1	94	11	1	127	23
Länsfängelset i Wenersborg.	90	5	45	1,199	312	63	1,464	180	56	1,373	194
Dito i Mariestad	96	6	48	823	225	58	899	170	57	788	77
Dito i Karlstad	78	3	58	446	311	58	375	280	54	536	209
Dito i Örebro	90	5	61	1,142	154	61	970	76	61	763	84
Dito i Westerås	66	5	46	274	6	40	327	3	49	477	20
Dito i Falun	66	3	58	741	101	60	1,037	105	41	922	115
Dito i Gefle	66	3	61	721	82	65	1,416	146	67	1,689	100
Kronohäktet i Hudiksvall...	24	—	28	153	159	25	374	229	25	160	68
Länsfängelset i Hernösand ...	54	2	55	3,206	78	59	1,657	119	58	1,775	138
Dito i Östersund	34	—	16	114	—	21	207	19	18	179	57
Dito i Umeå	24	—	17	304	26	13	382	8	10	180	10
Kronohäktet i Skellefteå	7	—	2	537	12	1	468	13	1	271	24
Dito i Lycksele	4	—	1	159	15	1	145	—	1	84	6
Länsfängelset i Luleå	17	—	7	156	30	8	443	28	10	497	30
Kronohäktet i Haparanda ..	16	—	12	249	100	9	349	74	11	485	67
Summa	2,278*	97	1,490	30,770	3,960	1,602	33,138	3,573	1,531	34,750	3,075

* De 6 cellerna i Kisa kronohäkte funnos icke 1874, hvadan antalet ljusa celler nämnda är uppgick till 2,272.

Tab. Litt. C.

utvisande för åren 1874—1877 dels hela fångantalet dels ock antalet vatten- och brödfångar den sista dagen i hvarje månad.

	1874.		1875.		1876.		1877.	
	Hela fång-antalet.	Vatten o. brödfångar.	Hela fång-antalet.	Vatten o. brödfångar.	Hela fång-antalet.	Vatten o. brödfångar.	Hela fång-antalet.	Vatten o. brödfångar.
Januari	1,440	96	1,594	59	1,695	131	1,501	97
Februari	1,444	134	1,590	123	1,661	123	1,492	129
Mars	1,447	133	1,620	165	1,664	181	1,494	171
April	1,432	101	1,632	112	1,548	115	1,431	131
Maj	1,414	82	1,454	70	1,459	88	1,410	124
Juni	1,421	83	1,531	95	1,457	105	1,477	133
Juli	1,438	94	1,568	106	1,438	97	1,451	83
Augusti	1,496	110	1,533	81	1,508	132	1,504	114
September	1,627	112	1,634	104	1,470	95	1,474	93
Oktober	1,654	113	1,557	79	1,622	111	1,506	118
November	1,650	115	1,715	100	1,550	110	1,624	138
December	1,617	87	1,671	104	1,467	80	1,583	79

Tab. Litt. D.

utvisande antalet personer, som åren 1874—1876 blifvit på fängelse vid vatten och bröd insatte för undergående af följande antal

Bestraffningsdagar:

	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	S:a.
1874	3,259	804	791	573	411	334	163	134	210	77	60	29	42	26	19	5	13	13	6,963
1875	3,876	893	503	602	417	418	199	154	215	79	62	25	41	21	11	9	10	15	7,550
1876	4,407	994	502	669	390	405	167	139	202	66	58	22	42	17	18	5	9	16	8,128